

AGRO-ECOLOGIE, SAMEN MET DE NATUUR EN VOOR MOEDER AARDE

In juni 2021 hebben de Verenigde Naties (VN) 2021 – 2030 uitgeroepen tot het 'Decennium van het Ecosysteemherstel'. Aangetaste en vernietigde ecosystemen zullen worden hersteld en ongeschonden natuur zal worden beschermd. Een ambitieus project dat absoluut noodzakelijk is. Naast bosecosystemen, wetland- en oceaan ecosystemen, stedelijke ecosystemen gaat het uiteraard ook over het herstel van landbouw ecosystemen. Hoe komen we tot een landbouwsysteem dat ons op een duurzame manier beschermt tegen de toenemende risico's op ziekten, plagen en klimaat extremen? Voor landecosystemen staat het algemeen vast dat 'de bodem' een sleutelfactor vormt tot een succesvol ecosysteem herstel (Dumortier, M. 2021)

Agro-ecologie vormt hierbij een oplossing en is een breed begrip met 2 strategieën: een ecologische en een economische. **Ecologisch** betekent fossiele

landecosystemen

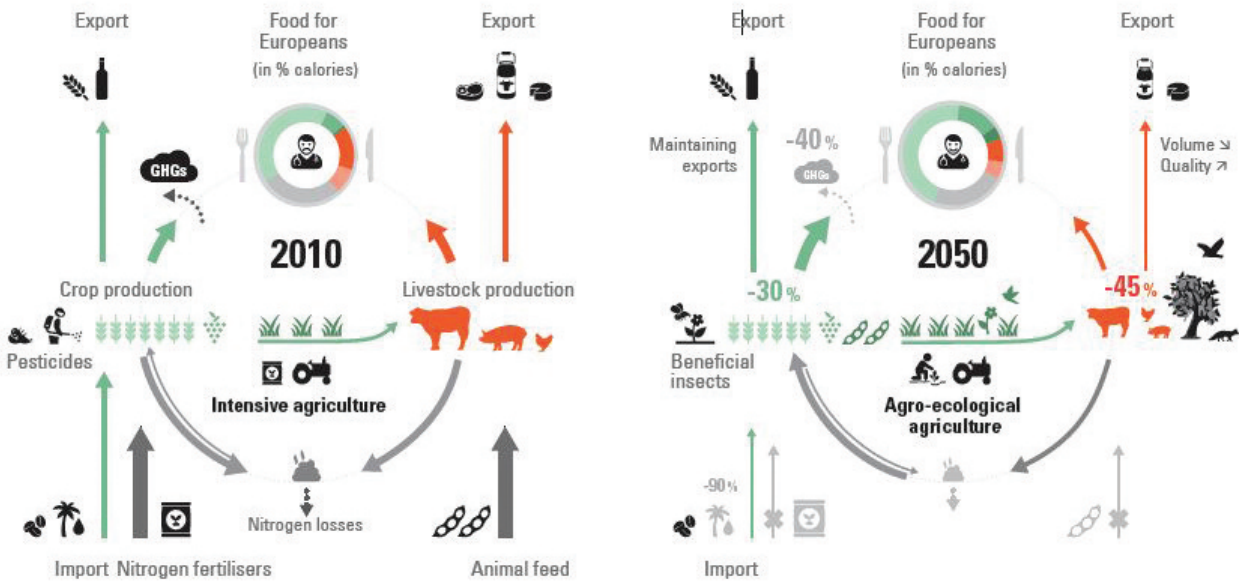

Fig.1 Een levende bodem is zeer belangrijk.
Bron: Theodoor Heijerman (NIOO).

brandstoffen en chemie optimaal vervangen door ecosystemendiensten en biodiversiteit. Zo wordt stikstofbemesting vervangen door vlinderbloemigen die stikstof vastleggen. Insecticiden worden vervangen door natuurlijke vijanden. Als er sprake is van een levende bodem (Fig. 1) met een grote diversiteit aan micro-organismen, zijn fungiciden overbodig. Door een ecologisch bodemvoedselweb, een natuurlijk bodemleven en een goede ge-

Fig.2 Een kruidig veldje Bron: Jenny De Laet

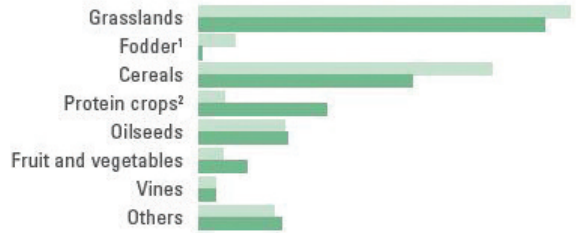

Productions

- Cereals and starchy foods
- Fruit and vegetables
- Protein crops (peas, lentils, etc.)
- Meat, eggs and fish
- Dairy products
- Others

Land use ● 2010 ● 2050

1: non protein; 2: grain and fodder

Fig 3 Een scenario voor een agro ecologisch Europa in 2050 Bron: Poux, X. & Aubert, M-P 2018

wasrotatie, kunnen commerciële inputs vervangen worden door natuurlijke processen. In de economische strategie verlaagt Agro-ecologie de productiekosten en verhoogt de inkomsten door de productie van kwaliteitsvoedsel en de verkoop ervan via korte keten en lokaal, rechtstreeks aan de lokale consumenten.

Uit dit alles blijkt dat bodemherstel zeer belangrijk is. Dit betekent lichtere tractoren, minimale bodembewerking, een variatie aan gewassen in een goed doordachte rotatie en menging. Bodemherstel vergt tijd. Toch is het zo dat een bodem vol

leven, met voldoende houtkanten, bomen, hagen en kruidige plekken (Fig.2) de basis vormen voor een rijke biodiversiteit die de landbouw ondersteunt.

Agro-ecologische landbouw is een **gemengde landbouw** met een veestapel in evenwicht met de lokale behoefte aan mest en met het lokale aanbod aan veevoerders, zijnde kruidenrijk gras. Vee met kruidenrijk gras voeden is gezonder, zowel voor het vee, de mens als voor de planeet. De Internationale handel in veevoerders, vooral soja, is een pervers systeem dat zo snel mogelijk afgebouwd moet worden. Hiermee beperken we de negatieve impact van de westerse landbouw op de zuiderse biodiversiteit waar soja nu voor veel problemen zorgt.

Een grondgebonden veestapel zal bovendien altijd kleiner zijn. Dus wij moeten onze consumptie van dierlijk eiwit drastisch reduceren wat direct onze eigen gezondheid ten goede komt (Vlaams Instituut voor gezond leven, 2021).

Het moet gezegd dat Agro – ecologische landbouw ten koste kan gaan van de **productiviteit** omdat agro-ecologie nog niet optimaal werkt op een gedegradeerde bodem. Hierdoor ontstaat er uiteraard een productiviteitskloof tussen gangbare en agro-ecologische landbouw. Deze productiviteitskloof is niet enkel het resultaat van onze gedegradeerde bodems; ook een halve eeuw wetenschap, voorlichting en onderwijs in dienst van schaalvergroting en specialisatie heeft dit in belangrijke mate veroorzaakt (Tiftonell 2013). Toch moeten we hierbij een kanttekening maken: op het ogenblik wordt er ruim voldoende voedsel geproduceerd om de volledige wereldbevolking te voeden. Toch zijn 690 miljoen mensen of 2% van de wereldbevolking ondervoed. Verhoging van de voedselproductie betekent niet noodzakelijk minder honger; sedert 2015 neemt de honger in de wereld weer toe terwijl 1.3 miljard ton voedsel gewoon verloren gaat of een derde van de wereldwijde voedselproductie. Er is dus duidelijk iets mis met ons voedselsysteem.

In 2018 onderzocht een Franse studie in welke mate het huidige Europese landbouwareaal zonder pesticiden, kunstmest of veevoederimport de Europese bevolking kan voeden in 2050 (Poux & Au-

Fig 4 Strokenteelt

Bron: Agroecologie & Techn. WUR (Universiteit

bert 2018). Zij concludeerden dat de voedselproductie met 35% mag verminderen terwijl er zelfs nog mogelijkheden zouden zijn van export (Tarwe, zuivel, wijn) en de broeikasgasemissie zou met 40% afnemen. Billen et al (2021) komen tot dezelfde resultaten met agro – ecologische landbouw en zonder voedselimport, terwijl bovendien de stikstofverliezen zouden halveren.

In Vlaanderen zijn reeds verschillende mooie voorbeelden www.voedsel-anders.be/bij-jou-de-buurt

Tot slot wil ik nog even uitgebreid ingaan op een mooi voorbeeld op **Schiermonnikoog** (Waddeneiland Nederland) (De groene Amsterdammer 2021). Landbouw op Schiermonnikoog gebeurt al van in de Middeleeuwen door kleine boeren met enkele koeien. Daarnaast hadden ze nog andere inkomsten zoals strandjutten. In 1860 werd de zeedijk aangelegd en ontstonden er polders met meer mogelijkheden. Na de 2° Wereldoorlog nam het aantal koeien van de polderboeren gevoelig toe en verdwenen de laatste kleine eilandboeren. Dit paste in de visie: uitbreiding, intensivering en schaalvergroting. De boeren werden daardoor ook meer afhankelijk van derden.

Schiermonnikoog (Waddeneiland Nederland)

In 2013 kregen de boeren te horen dat, in het kader van de Stikstofaangepak, één van de zeven boerenbedrijven moest verdwijnen, vanwege een te hoge stikstofuitstoot op het eiland. Dertig hectare landbouwgrond zou daardoor overgaan van polder naar natuur. De Provincie Friesland voorzag 2 miljoen euro voor de bedrijfsverplaatsing. Eén probleem: niemand wilde weg. Er moesten koeien ingeleverd worden en dat lag gevoelig. Jarenlang werden de boeren geadviseerd om uit te breiden en nu moesten ze opeens inkrimpen.

De boeren op Schiermonnikoog hebben te maken met 'ganzendruk'. Tussen 1 Nov. en 2 Juni overwinteren honderden brand- en rotganzen en foerageren massaal op het boerenland. Jaarlijks verschijnt op 2 juni een taxateur om een schade rapport op te maken.

In 2014 riepen de boeren de hulp in van een hoogleraar Stikstof van de Universiteit van Leiden (Jan Willem Erisman). Hij bracht goed en slecht nieuws:

- Slecht nieuws: een derde van de stikstofdeposiete op Natuur 2000 gebied komt van de lokale boerderijen.
- Goed nieuws: Agro-ecologisch boeren zou hier goed passen. De Hoogleraar wilde/kon de boeren helpen maar ze moesten het zelf ook willen.

Het was al 25 jaar oorlog tussen de boeren en Natuurmonumenten, dat kon en moest veranderen. Vanaf 2016 werd er gewerkt aan een haalbaarheidsstudie. Hierbij was het vechten tegen veel andere partijen: de provincie, het ministerie, de Rabobank, FrieslandCampina en de toeleveranciers die groeien als enige vorm van vooruitgang zien.

Minder vee betekende echter minder kosten, minder voer, minder kunstmest en er hoefde geen extra stal gebouwd te worden.

Schiermonnikoog is 'Nederland in het klein'. Men was van de lokale markt naar export gegaan en intensiever gaan boeren.

Dit oude boeren paradigma bestaat al sedert 1860 en kan nu niet meer. Schiermonnikoog keert terug naar extensievere en lokale landbouw.

De landbouwers willen nu hand in hand met de natuur boeren: strokenteelt (Fig 4), kruidenrijk grasland, eiwit halen van eigen grond en een eigen lokale kaasmakerij zijn het streefdoel. De provincie, die 2 miljoen euro voorzag voor herplaatsing, maakt uiteindelijk voor 7 boeren 2 miljoen vrij voor transitie.

Uiteindelijk leveren de 7 boeren nu meer stikstofreductie op dan gevraagd. Alle boeren kunnen boer blijven, zullen meewerken aan het beheer van de natuur en willen niet meer produceren voor de wereldmarkt.

WAAR EEN WIL IS, IS EEN WEG.

Jenny De Laet, ABLLO vzw

Referenties

- De Groene Amsterdammer, 2021: <http://blendle.com/shared>*
- Dumortier, M. 2021: Naar samenwerking tussen landbouw en natuur. Agro-ecologische boeren tonen de weg. Natuurfocus 20.117- 127*
- Pioux, X. & Aubert, P-M. 2018: An agricultural Europe in 2050: multifunctional agriculture for healthy eating. Institut du développement durable et des relations internationales [DDRI].*
- Tittonell, P.A. 2013. Farming systems ecology. Towards ecological intensification of world agriculture. Inaugural lecture upon taking up the position of Chair in Farming Systems Ecology at Wageningen University on 16 May 2013 University of Wageningen*

meer info op www.hetgroenewaasland.be/klik